

Przeciwdziałanie skutkom suszy w praktyce – działania możliwe do wdrożenia w aktualnych uwarunkowaniach

Agnieszka Hobot

„Pectore-Eco” Sp. z o.o., ul. Zwycięstwa 14 lok. 84, 44-100 Gliwice
agnieszka.hobot@pectore-eco.pl

Postępująca zmiana klimatu oraz coraz częstsze występowanie okresów bezopadowych prowadzą do pogłębiania się deficytu wodnego w krajobrazie rolnym i leśnym. Narastające niedobory powodują coraz wyraźniejsze zaburzenia stosunków wodnych w tych ekosystemach. Zjawiska te skutkują przede wszystkim obniżeniem poziomu wód gruntowych, ograniczeniem zasilania siedlisk wilgotnych oraz przyspieszeniem odpływu wód z terenów użytkowanych gospodarczo. W wielu zlewniach obserwuje się również okresowe zanikanie przepływu w ciekach o stałym charakterze. W konsekwencji zmniejsza się dostępność wody dla roślin, pogarszają się warunki funkcjonowania ekosystemów wodno-błotnych, a także rośnie podatność gleb na procesy degradacji.

W warunkach narastającego deficytu wody szczególnego znaczenia nabiera wdrażanie działań możliwych do realizacji w krótkiej perspektywie czasowej, przy wykorzystaniu istniejącej infrastruktury oraz obowiązujących instrumentów prawnych. Jednym z kluczowych dokumentów planistycznych, odnoszących się do tej problematyki, jest Plan przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS), obejmujący m.in. zagadnienia dotyczące zwiększania retencji krajobrazowej, glebowej i technicznej w zlewniach rolnych i leśnych. Dotyczy to w szczególności rozwiązań sprzyjających zatrzymywaniu wody w krajobrazie, takich jak ograniczanie odpływu z rowów melioracyjnych, spowalnianie odpływu z systemów drenarskich, stosowanie niewielkich urządzeń piętrzących czy odtwarzanie zbiorników retencyjnych w naturalnych obniżeniach terenu. W części przypadków działania te mogą być realizowane w ramach utrzymania urządzeń melioracyjnych lub na podstawie uproszczonych procedur administracyjnych, co umożliwi stosunkowo szybkie wdrażanie ich w skali lokalnej.

Istotnym elementem przeciwdziałania skutkom suszy jest również zwiększanie zdolności retencyjnych krajobrazu poprzez odtwarzanie i utrzymywanie elementów strukturalnych środowiska, takich jak zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne, pasy roślinności wzdłuż cieków, tereny podmokłe oraz drobne obniżenia terenowe, które zatrzymują wody opadowe. W gospodarce leśnej szczególne znaczenie mają działania z zakresu małej retencji oraz renaturyzacji siedlisk wilgotnych, obejmujące m.in. ograniczanie odpływu wód z rowów odwadniających, odtwarzanie mokradeł oraz zwiększanie retencji w zlewniach leśnych.

Uzupełnieniem działań technicznych i krajobrazowych są praktyki gospodarowania na terenach rolniczych, zwiększające retencję glebową, w tym utrzymywanie wysokiej zawartości materii organicznej, ograniczanie erozji wodnej i wietrznej oraz stosowanie roślin o rozbudowanym systemie korzeniowym, poprawiającym strukturę gleby i infiltrację wód opadowych. Zintegrowane podejście do gospodarowania wodą w krajobrazie rolnym i leśnym sprzyja stabilizacji poziomu wód gruntowych, ograniczeniu odpływu powierzchniowego oraz poprawie funkcjonowania ekosystemów zależnych od wód.

W świetle aktualnych uwarunkowań środowiskowych i formalnych szczególnie istotne staje się wdrażanie działań o charakterze rozproszonym, możliwych do realizacji przez użytkowników gruntów, administrację lokalną oraz służby leśne. Działania te, podejmowane w skali zlewni, mogą przyczyniać się do zwiększenia retencji krajobrazowej oraz ograniczania skutków suszy.